

Izabela Nadolnik
Zespół Szkół w Porąbce Uszewskiej

Efektywna współpraca szkoły i rodziny. Przykłady dobrych praktyk

Effective Cooperation
Between School and Family.
Examples of Good Teaching Practice

Wstęp

Zagadnienie formowania młodego człowieka podejmowały różne kierunki ideologiczne, polityczne, filozoficzne i pedagogiczne. Od wieków toczono spory o cele, wartości i modele wychowania. W niektórych systemach wzorce były narzucane przez władze państwowe, w innych podmiotom odpowiedzialnym za ten proces pozostawiano daleko idącą autonomię. Potwierdzeniem znaczenia wychowania dla społeczeństwa jest mnogość określających je definicji, które można odnaleźć w literaturze przedmiotu. Z całą pewnością łączy je stwierdzenie, że najważniejszą rolę w wychowaniu dziecka pełni rodzina i szkoła.

Rodzina jest instytucją ogólnoludzką spotykaną we wszystkich epokach i kulturach. Pozostaje zawsze grupą pierwotną i najważniejszą¹. W obecnych czasach dynamicznych przemian społecznych, politycznych i ekonomicznych modyfikacji ulega jej struktura oraz funkcjonowanie². Stałe jest jednak to, że dla dziecka pierwszymi a tym samym najważniejszymi osobami są rodzice.

¹ U. Gruca-Miąsik, *Rola rodziny w rozwoju i wychowaniu moralnym dzieci i młodzieży*, [w:] *Dziecko i rodzina. Społeczne powinności opieki i wychowania*, red. U. Gruca-Miąsik, Rzeszów 2007, s. 36.

² N. Pikula, *Aktualna sytuacja i tendencje zmian w rodzinie XXI wieku*, [w:] *Wybrane zagadnienia pedagogiki rodziny*, red. A. Błasiak i E. Dybowska, Kraków 2010, s. 43–48.

Szkoła z socjopedagogicznego punktu widzenia to instytucja, której jednym z najważniejszych zadań jest socjalizacja. W związku z tym nie można myśleć o skutecznym i efektywnym wychowaniu bez współpracy obu wspomnianych środowisk³.

Szczególnego znaczenia nabiera problem wychowania dziecka w klasach początkowych, gdzie efekty w istotnym stopniu są uzależnione od harmonijnego współdziałania domu rodzinnego i szkoły. Współczesna pedagogika wczesnoszkolna traktuje priorytetowo odpowiedni udział środowiska rodzinnego we wszechstronnym rozwoju dziecka, zaś praca pedagogiczna nauczyciela z rodzicami jest jednym z najważniejszych elementów nowoczesnego wychowania i kształcenia początkowego⁴. Chcąc właściwie wychowywać, musimy współpracować: rodzice pomiędzy sobą, rodzice z nauczycielem, wychowawcą dziecka, nauczyciele między sobą, tworząc w szkole program wychowawczy, rada pedagogiczna z radą rodziców, szkoła z organizacjami lokalnymi i instytucjami zajmującymi się dziećmi⁵.

Termin „współpraca” pojawia się często, gdy mówimy o integracji grup czy społeczeństw. Warunkiem koniecznym podejmowania wspólnej pracy jest umiejętność kontaktowania się i uczenia wspólnego działania. Współpraca i współdziałanie wymagają z kolei szeregu umiejętności społecznych takich jak: szanowanie granic, respektowanie praw, rozwiązywanie konfliktów. Po to, aby dobrze żyć w świecie społecznym musimy współpracować, nie możemy być nietolerancyjni, ksenofobiczni, pełni uprzedzeń. Współpraca rządzi się swoimi prawami. Podejmując ją, musimy zdawać sobie sprawę z naszego wpływu na innych ludzi, oddziaływania na ich odczucia, opinie a nawet losy. Dobra kooperacja daje konstruktywne efekty, jednak droga do niej nie jest łatwa. Aby ją budować, ludzie muszą chcieć ze sobą działać, mieć pomysły na porozumienie⁶.

Niezmiernie istotna jest również świadomość odpowiedzialności za wychowanie dziecka. Odpowiedzialność rodzicielska to bliscy, którzy nie tylko otaczają dziecko opieką, ale również pokazują mu świat i pomagają go zrozumieć, wspierają w samodzielności, uczą nawiązywania wartościowych relacji, dają siłę i odwagę potrzebną dla dorastania⁷. Odpowiedzialność nauczycielska to wypadkowa wiedzy i umiejętności pedagogicznych, postawa otwartości i empatii, wrażliwości na dziecięce problemy, a także

³ M. Chodakowska, *Współodpowiedzialność rodziców i szkoły za wychowanie młodych pokoleń*, [w:] *Wychowawcza rola szkoły*, red. J. Kirenko, T. Zubrzycka-Maciąg i D. Wosik-Kawala, Lublin 2012, s. 14–21.

⁴ M. Mendel, *Rodzice i szkoła. Jak współuczestniczyć w edukacji dzieci?*, Toruń 2000, s. 7–10.

⁵ M. Płócińska, H. Rylke, *Czas współpracy, czas zmian.*, Warszawa 2002, s. 69–71.

⁶ Tamże.

⁷ A. Jegier (red.), *Rodzice, nauczyciele, media. Kto ponosi odpowiedzialność za wychowanie i edukację dzieci?*, Warszawa 2013, s. 7–8.

kreatywności w poszukiwaniu ich przyczyn oraz znajdowaniu konstruktywnych rozwiązań⁸. Tylko odpowiedzialni rodzice i odpowiedzialni nauczyciele są w stanie podjąć daleko idącą współpracę, której celem jest wychowywanie dziecka.

Jakie zatem należy podjąć działania, aby ten cel osiągnąć? W jaki sposób organizować współpracę, aby była efektywna i satysfakcjonująca dla wszystkich stron? Aby odpowiedzieć na te pytania warto przytoczyć kilka przykładów, zweryfikowanych w praktyce pedagogicznej.

Pierwszy krok we współpracy

Budowanie relacji z rodzicami najmłodszych uczniów warto inicjować w roku poprzedzającym rozpoczęcie przez dziecko edukacji szkolnej. Już na początku stycznia dyrekcja placówki przypomina pisemnie każdemu rodzicowi o obowiązku zapisania dziecka do klasy pierwszej. Jednocześnie rodzice są zaproszeni na spotkanie organizacyjne, prezentujące ofertę edukacyjną szkoły. W trakcie zebrania rodzice będą mieli możliwość poznać kadrę dyrektorską, nauczycieli, pedagoga szkolnego, bibliotekarza, opiekunów świetlicy i innych specjalistów. Można w tym czasie przedstawić pełną informację o ofercie edukacyjnej szkoły, wybranych programach edukacji wczesnoszkolnej, sposobach indywidualizacji nauczania, zajęciach dodatkowych rozwijających zainteresowania dzieci, zasadach pracy w klasach integracyjnych ze szczególnym uwzględnieniem roli nauczyciela wspierającego. Pierwsze spotkanie jest doskonałą okazją, aby porozmawiać o wzajemnych oczekiwaniach.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem roku szkolnego można zorganizować ponowne spotkanie, podczas którego zostaną zaprezentowane i omówione zasady właściwego przygotowania dzieci do podjęcia nauki szkolnej, czyli sposób w jaki rodzice mogą ułatwić dzieciom start edukacyjny. Dobrze jest przygotować wówczas ulotki i mini-poradniki, w których poruszone będą takie zagadnienia, jak: rozmowy o tym, co czeka dziecko w szkole, zachęcanie do nauki czytania poprzez czytanie dziecku bajek i opowiadań, pokazywanie przydatności liczenia podczas zakupów⁹.

Od udanego startu w relacji rodzice–szkoła zależy jakość dalszej współpracy, dlatego ten etap należy uznać za priorytetowy. Warto, aby rodzice od pierwszego dnia nauki ich dzieci czuli się w szkole mile widzianymi gośćmi i posiadali wiedzę o wielu różnorodnych, proponowanych im sposobach współdziałania.

⁸ Tamże.

⁹ J. Furmański, J. Regner-Janiszewska, U. Skrzypczak. *Rodzice – szkoła, szkoła – rodzice: wzajemne oczekiwania*, „Trendy”, (2012)1, <http://www.ore.edu.pl/strona-ore/index.php>, (dostęp: 29.09.2014).

Formy współpracy szkoły i rodziców

Tradycyjne, ale nieco inaczej... Tradycyjną i obowiązkową formą współpracy szkoły z rodzicami jest tzw. wywiadówka. Jak sama nazwa mówi polega ona na udzielaniu swego rodzaju wywiadu, którego głównym tematem jest dziecko i jego funkcjonowanie w szkolnej rzeczywistości. Rodzice spotykają się z nauczycielem najczęściej w sali lekcyjnej. Wychowawca przekazuje ogólne informacje o zespole klasowym, przebiegu procesu nauczania, sprawach organizacyjnych, wychowawczych, pojawiających się problemach i sposobach ich rozwiązywania. Wywiadówki służą również informowaniu rodziców o sprawach ogólnoszkolnych, zaznajamianiu z obowiązującymi dokumentami, np. statutem szkoły, wewnątrzszkolnym systemem oceniania (WSO), wewnątrzszkolnym systemem wychowawczym (WSW). Ponadto rodzice dowiadują się o organizowanych na terenie placówki różnorodnych zajęciach pozalekcyjnych, kółkach zainteresowań, przygotowywanych uroczystościach, imprezach, wycieczkach itp. Podczas pierwszej w danym roku szkolnym wywiadówki jest wybierana Rada Klasowa, złożona najczęściej z trójki rodziców, którzy wejdą w skład Rady Rodziców danej szkoły i będą współdecydować we współpracy z dyrekcją o najważniejszych sprawach dotyczących jej działalności. Prawa i obowiązki rodziców w tym zakresie regulują przepisy zawarte w ustawie o systemie oświaty oraz rozporządzenia MEN.

Pomimo formalnego charakteru wywiadówek warto zadbać o ich dobrą atmosferę. Miłym akcentem jest wysłanie przez wychowawcę zaproszenia do rodziców z informacją o terminie i miejscu oraz planowanym harmonogramie spotkania z określeniem najważniejszych tematów, jakie będą poruszane. Pozwoli to rodzicom przygotować się, przemyśleć kwestie, które uważają za istotne. Dobrze jest również zadbać o aranżację sali, w której odbędzie się spotkanie. Tradycyjne (szkolne) ustawienie stołów i krzeseł nie najlepiej służy komunikacji – rodzice czują się mało komfortowo, podświadomie wchodzą w rolę uczniów. Polecane jest ułożenie krzeseł na obwodzie koła lub w podkowę. Dzięki temu wszyscy utrzymują ze sobą kontakt wzrokowy, nikt nie jest schowany za plecami innych osób, ani nie czuje się pominięty. W ten sposób stworzony zostaje klimat otwartości służący dialogowi i partnerskim relacjom. Aby ocieplić atmosferę, dobrze jest zaproponować herbatę, kawę lub ciasto. Warto wcześniej przygotować stolik z akcesoriami – termosy z gorącą wodą, filiżanki, talerzyki itp. Niezmiernie istotne jest także to, aby nauczyciel czekał na rodziców w swojej klasie, a nie „wpadał” w ostatniej chwili przed spotkaniem. Za niedopuszczalne uważa się spóźnianie. Świadczy ono o lekceważeniu zarówno rodziców, jak i swoich obowiązków.

Dobłą praktyką jest również przełamywanie ściśle informacyjnego charakteru tradycyjnej wywiadówki i zorganizowanie warsztatów, podczas których w formie aktywnych ćwiczeń uzyskamy informacje na temat dziecka czy oczekiwań rodziców wobec wychowawcy lub szkoły. W trakcie zadań lub ćwiczeń można wykorzystać mapy mentalne do tworzenia obrazu dziecka i zadać pytania: „Jak Pani/Pana dziecko ma na imię?”, „Jakie jest jego/jej hobby?”, „Jaka jest jego/jej ulubiona zabawa?”, „Jaka jest jego/jej ulubiona książka?”, „Co lubicie robić razem?”, „Jak ma na imię jego/jej przyjaciel/przyjaciółka?”

Możemy także przygotować ankietę z pytaniami: „Co lubi robić Pani/Pana dziecko?”, „Jakie są jego/jej zainteresowania?”, „Jak spędza wolny czas?”, „Co robicie razem?”, „Jakie są jego/jej zalety?”, „Jakie są jego/jej trudności?”, „Co może mu pomóc w szkolnym funkcjonowaniu?”, „Co może mu/jej utrudnić szkolne funkcjonowanie?” itp. Dzięki temu zdobędziemy niezmiernie cenne wiadomości, które pomogą w planowaniu i realizacji pracy dydaktyczno-wychowawczej zarówno z poszczególnym dzieckiem, jak i całym zespołem klasowym.

Wywiadówki są również okazją, aby zorganizować spotkania ze specjalistami, którzy poszerzą wiedzę rodziców na tematy związane z rozwojem i funkcjonowaniem dzieci. Może to być psycholog, pedagog, logopeda, bibliotekarz, animator kultury, pielęgniarka, dietetyk, rehabilitant. Dobrze jednak wcześniej zdiagnozować potrzeby rodziców, być może sami wskażą, czyjego wsparcia najbardziej potrzebują.

Wychowawca klasy może również samodzielnie przeprowadzić krótką konferencję, wykład lub dyskusję na temat procesu rozwoju dziecka, wychowywania, metod uczenia się itp. Nie jest to zadanie łatwe, ponieważ w grupie rodziców znajdują się osoby o bardzo zróżnicowanych zainteresowaniach, zawodach, wykształceniu i doświadczeniu wychowawczym oraz wiedzy psychologiczno-pedagogicznej. Ważny jest odpowiedni dobór tematyki. Można na początku roku szkolnego przygotować listę tematów i zaproponować rodzicom zaznaczenie swoich preferencji. Istnieją kilka zagadnień, które zazwyczaj wzbudzają największe zainteresowanie wśród rodziców uczniów z klas I–III. Należą do nich takie problemy jak: „Dlaczego niektóre dzieci z trudem czytają i piszą?”, „Jak nauczyć dziecko tabliczki mnożenia?”, „W jaki sposób pomóc dziecku w odrabianiu zadań domowych?”, „Co robić, gdy dziecko nie lubi szkoły?”, „Jak pomóc dziecku w rozwiązywaniu konfliktów z rówieśnikami?”, „Co to jest nadpobudliwość psychoruchowa?”, „Co to jest dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia?” i inne. Konferencje czy wykłady dla rodziców przyniosą wiele korzyści, jeżeli są dobrze przygotowane. Podczas prowadzenia takich spotkań należy: posługiwać się prostym, zrozumia-

łym językiem, dokładnie tłumaczyć terminy fachowe, obrazować wypowiedź licznymi przykładami, umożliwić rodzicom zadawanie pytań, zachęcać do wygłaszania własnych komentarzy i opinii, dzielenia się wątpliwościami oraz doświadczeniami, cierpliwie udzielać wyjaśnień¹⁰.

Do przekazywania informacji dla rodziców przydatne są także gazetki ściennie lub ulotki, w których zamieszczać można różnorodne artykuły związane z dydaktyką i wychowaniem. Systematycznie aktualizowane treści w atrakcyjnej graficznie postaci potrafią przykuć uwagę i wzbudzić zainteresowanie prezentowanymi tematami.

Metody nowoczesne... Inną formą kontaktów są konsultacje indywidualne. Od wywiadówek różnią się tym, że wychowawca oferuje jeden dzień w miesiącu, najlepiej w porze popołudniowej, na spotkania z poszczególnymi rodzicami. Dzięki temu stwarza się przestrzeń dla nieskrępowanej rozmowy, podczas której można poruszyć różnorodne tematy – bez pośpiechu zapytać o sytuację rodzinną dziecka, opowiedzieć o jego sukcesach, porażkach, relacjach z innymi dziećmi i dorosłymi, pokazać wytwory pracy, wspólnie przemyśleć najlepsze sposoby pokonywania trudności, wysłuchać rodzicielskiej opinii. Taka forma kontaktów pozwala również lepiej poznać samego rodzica, jego osobowość, temperament, sposób reagowania. Ma to ogromny wpływ na strategię wychowawczą. Przy tej okazji należy także podjąć temat pomocy psychologiczno-pedagogicznej, którą obejmowane są dzieci w szkole. Diagnoza nauczycielska w tym obszarze powinna być wsparta informacją uzyskaną od rodziców. W ten sposób może stworzyć optymalną drogę wspierania dziecka w jego rozwoju.

Oprócz spotkań informacyjno-konsultacyjnych ciekawą formą współpracy są zajęcia otwarte z udziałem rodziców. Można je podzielić na dwa rodzaje – zajęcia, kiedy rodzice są tylko obserwatorami oraz takie, podczas których są aktywni. Obserwacja swojego dziecka w trakcie zajęć lekcyjnych stwarza możliwość przyjrzenia się jego funkcjonowaniu w środowisku klasowym, poznania go w innych niż domowe i rodzinne relacjach oraz warunkach. Zaangażowanie rodziców w tok zajęć może polegać na pomocy w trakcie wykonywania przez dzieci określonych przez nauczyciela zadań. Bardzo atrakcyjne są wspólne zajęcia i zabawy muzyczne, plastyczne, techniczne lub ruchowe. Wiele ciekawych możliwości daje udział rodziców wraz z dziećmi w grach drużynowych lub zawodach sportowych.

W życie klasy i szkoły wpisuje się wiele przedsięwzięć takich jak wycieczki. Najlepiej razem z rodzicami planować ich miejsce i termin.

Być może wśród nich są osoby o dużych doświadczeniach organizacyjnych – z takiej okazji zawsze warto skorzystać. Na czas przejazdu dobrze zaplanować wspólne śpiewanie w autokarze, gry, zagadki, quizy. Na pewno przydadzą się tu śpiewniki. Podczas wycieczki można zaangażować rodziców do opowiadania o miejscach, które mijamy lub odwiedzamy (wcześniej należy przygotować notatki, informacje, ciekawostki). Do popularnych form integracji należą również klasowe pikniki, ogniska i grille. Są to bardzo dobre okazje do wykorzystania elementów pedagogiki zabawy. Świetnie sprawdza się wówczas chusta animacyjna, która wywołuje wiele radości i wprowadza dobry nastrój. Wspólna zabawa, pieczenie kielbasek i konsumpcja daje poczucie przynależności do grupy.

W kalendarzu szkolnych imprez stałe miejsce zajmują uroczystości związane z Dniem Babci i Dziadka oraz Święto Rodziny, które łączy obchody Dnia Matki, Ojca i Dziecka. Ten rodzinny charakter wymienionych świąt jest najlepszą okazją do łączenia ze sobą już nie tylko nauczycieli, rodziców i dzieci, ale również starszych pokoleń. Najczęstsze formy świętowania to okolicznościowe akademie. Dla babć i dziadków niezmiernie miłe są występy artystyczne ich wnuków (niekiedy i prawnuków). Warto jednak sięgnąć po inne metody, które pozwolą przełamać tradycyjne schematy. Ciekawą propozycją jest zaproszenie seniorów do spotkań z dziećmi, podczas których opowiedzą o swoich, nierzadko już wymierających, zawodach lub dawnych zwyczajach, tradycjach, podzielą się rodzinnymi historiami. Rozmowy mogą być połączone z pokazem zdjęć lub slajdów lub prezentacją rzemiosła. Miłym akcentem Dnia Seniora jest międzypokoleniowa potańcówka, podczas której najmłodszy tańczą z babciami i dziadkami.

Święto Rodziny stanowi okazję do wspólnych występów, zabaw, zawodów. Można przy tej okazji zorganizować przedstawienie teatralne z udziałem samych rodziców, którzy wcielają się w rolę bohaterów bajki lub baśni. Bardzo ciekawym przykładem współpracy jest także konkurs rodzinnego śpiewania w duetach (rodzic, dziecko) lub większych grupach.

Poza różnorodnymi świątami czy uroczystościami warto zapraszać rodziców do innych przedsięwzięć realizowanych przez wychowawcę ze swoją klasą. Może to być opracowanie prezentacji multimedialnych na określony temat, wspólne gromadzenie eksponatów na klasowe wystawy lub gazetki, przygotowywanie uczniów do konkursów czy przeglądów.

Niezmiernie ciekawą inicjatywą jest włączenie rodziców do propagowania czytelnictwa wśród dzieci poprzez organizowanie wspólnego czytania. Przykładowo raz w tygodniu jeden z rodziców czyta dzieciom w klasie wybrane lektury. Mogą to być książki zaproponowane przez wychowawcę lub takie, które rodzice sami lubili i czytali w czasach swojego dzieciństwa.

Metody nowatorskie... W dobie dynamicznie rozwijających się technologii informacyjnych nie można zapominać o bogatych możliwościach, jakie stwarzają one w zakresie komunikacji. Powszechny dostęp do Internetu pozwala wykorzystać to medium również w kontaktach z rodzicami. Współczesny nauczyciel powinien posiadać bazę udostępnionych adresów mailowych rodziców i tą drogą przysyłać aktualne informacje czy powiadomienia. Bieżącemu informowaniu o ocenach służą w szkole e-dzienniki, dostosowane również do specyfiki edukacji wczesnoszkolnej. Bardzo dobrym przykładem nowoczesnej formy współpracy z rodzicami jest prowadzenie przez wychowawcę bloga klasowego. Jest on miejscem gdzie można przedstawić wszystkie ciekawe, wartościowe i godne opisanie wydarzenia z życia klasy. Blog może zarazem służyć jako interaktywne forum wymiany myśli. Z całą pewnością inspiruje rodziców do aktywności, pozwala poszerzyć wiedzę o swoim dziecku i jego klasie, zdobyć nowe doświadczenia, integruje we współpracy z wychowawcą. Dobrym sposobem propagowania wśród rodziców wiedzy pedagogicznej jest udostępnianie adresów stron internetowych, które zawierają cenne i jednocześnie profesjonalnie przygotowane informacje. Najbardziej polecane są: www.men.gov.pl, www.ore.edu.pl, www.ibe.pl.

Charakter współpracy. Współpraca pomiędzy szkołą a rodzicami powinna się opierać na partnerstwie i wzajemnej pomocy. Zasady obowiązujące obie strony muszą być jasno sprecyzowane. Warto jednak zaznaczyć, że szkoła, jako celowo zorganizowane środowisko wychowawcze, ma za zadanie pełnić rolę służebną – służyć rodzinie swoim wsparciem¹¹. Jednocześnie powinna przyciągać rodziców. W tym zakresie ogromną rolę pełni wychowawca klasy. Od sposobu jego komunikowania się z rodzicami zależy sukces lub brak we wzajemnym współdziałaniu.

Nauczyciel wychowawca musi mieć świadomość, że postawę dzieci wobec szkoły i nauki kształtują przede wszystkim rodzice. Zaangażowany rodzic, w miarę swoich możliwości, podejmie współpracę dla dobra swojego dziecka. Z tego względu nauczyciel powinien zadbać o jak najlepsze kontakty ze środowiskiem rodziców. Jak w każdej interakcji społecznej, tak w przypadku relacji rodzic – nauczyciel mogą występować pewne utrudnienia wynikające z odmienności doświadczeń, charakterów, postaw, przekonań. Na przebieg komunikacji pomiędzy rodzicami a nauczycielem mają wpływ takie czynniki, jak (po stronie nauczyciela): płeć, samoocena, pierwsze wrażenie, sympatia wobec dziecka, własny schemat

rodzica, własny schemat nauczyciela, wcześniejsze doświadczenia z rodzicami, wcześniejsze doświadczenia z innymi dziećmi tych rodziców, opinie o rodzicu, wygląd dziecka, wygląd rodzica, zachowanie dziecka, oceny szkolne dziecka, status społeczno-ekonomiczny rodziców, wykształcenie rodzica, płeć rodzica. Z kolei istotnymi czynnikami dla rodzica w komunikacji z nauczycielem są: płeć rodzica, wykształcenie rodzica, ogólna opinia o szkole, pierwsze wrażenie w trakcie spotkania, własny schemat nauczyciela, własny schemat rodzica, wcześniejsze doświadczenia z nauczycielami z dzieciństwa, sympatia dziecka, oceny i osiągnięcia dziecka uzyskiwane w szkole, opinie rodziny i znajomych o nauczycielu, płeć nauczyciela, wykształcenie nauczyciela, status społeczno-ekonomiczny rodziny, status społeczno-ekonomiczny nauczyciela¹². Znajomość wymienionych czynników oraz ich wpływu na przebieg relacji pomoże w wypracowaniu refleksyjnej postawy, uświadomieniu swoich mocnych oraz słabszych stron, opracowaniu strategii porozumiewania się ze środowiskiem rodzicielskim oraz wykorzystaniu własnego potencjału przy jednoczesnym niwelowaniu osobistych ograniczeń.

Otwarta, szczerza i bezpośrednia komunikacja jest niezbędna do efektywnego realizowania zadań stojących zarówno przed nauczycielem, jak i rodzicami. Warto wiedzieć, że niekiedy przekazujemy różne ukryte informacje, które blokują możliwość rozwijania prawidłowego kontaktu z innymi ludźmi. Przede wszystkim trzeba wystrzegać się oceniania pomysłów czy inicjatyw rodziców, ponieważ taka postawa blokuje wszelkie porozumienie. Analogiczne błędy to instruowanie, kontrolowanie czy nadmiar opiekuńczości („sama/sam to zrobię/ załatwię/ zorganizuję”).

Każda rozmowa, niezależnie od tego czy jest przeprowadzana z inicjatywy nauczyciela czy rodzica, wymaga uważnego i cierpliwego wysłuchania rozmówcy. Oznacza to, że każdy z partnerów, a zwłaszcza nauczyciela, powinien przestrzegać zasady partnerstwa, koncentrować się na osobie rozmówcy, wewnętrznie akceptować go i wyrażać swój szacunek, zagwarantować mu pierwszeństwo wypowiedzania się oraz szukać w usłyszanych wypowiedziach podstawowego punktu dla ujawnienia swojego stanowiska¹³.

Poza formą komunikowania duże znaczenie ma również treść rozmowy. Bardzo ważne jest, aby nauczyciel opowiadał przede wszystkim o dziecięcych sukcesach, wskazywał postępy i przykłady dobrych zachowań. Nie można jednakże unikać tematów trudnych. W przypadku niepowodzeń i problemów trzeba zapewnić o swojej trosce i wsparciu, porozmawiać

¹² A. Ratajczyk, *Skuteczna praca z rodzicami*, „Psychologia w Szkole”, 43(2014)2, s. 27–33.

¹³ M. Łobocki, *O współpracy nauczycieli i rodziców w rozumieniu tradycyjnym*, [w:] *Nauczyciele i rodzice. W poszukiwaniu nowych znaczeń i interpretacji współpracy*, red. I. Nowosad i M.J. Szymański, Zielona Góra–Kraków, 2004, s. 91–94.